

**УЛС ТӨРИЙН БИЗНЕСИЙН МӨЧЛӨГИЙН ОНОЛЫН ХАНДЛАГА, ҮЗЭЛ
БАРИМТЛАЛ**

Д.Бумдарь

МУИС, ШУС, Нийгмийн ухааны салбар,
Улс төр судлалын тэнхимийн профессор

Б.Сарантуяа

МУИС, Улс төр судлалын тэнхимийн магистрант

Түлхүүр үг: улс төрийн эдийн засаг, улс төрийн бизнесийн мөчлөг, сонгууль, оппортунист, партизан

Агуулга:

- Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн тухай ойлголт, онолын хандлага, үзэл баримтлал
- Нордхаусын хандлага: Оппортунист загвар
- Хиббс болон Виттман нарын хандлага: Партизан загвар
- Маккаллум, Лукас нарын хандлага
- Фрей, Шнейдер, Мослий нарын хандлага

Хураангуй: Улс төрийн эдийн засгийн онол, арга зүй, судлах зүйл, судалгааны ач холбогдол болон зарим төрлийн ухагдахуун нь тодорхой болсон ч манайд судалгааны эргэлтэнд ороогүй ойлголт, нэр томъёонууд байсаар байна. Тэдгээрийн нэг нь улс төрийн эдийн засаг дахь “*Улс төрийн эдийн засгийн \бизнесийн\ мөчлөг*” (Nordhaus, 1975) -тэй холбогдох нэр томъёо ойлголт юм. Улс төрийн эдийн засгийн мөчлөг буюу бизнесийн мөчлөг (цаашид Улс төрийн бизнесийн мөчлөг гэх.) нь манай улсын нийгмийн шинжлэх ухаанд төдийлөн сайн судлагдаагүй ойлголт юм.

Төр нь баялгийн тэгш хуваарилалт хийх иргэдийнхээ эрүүл мэндийг хамгаалж, эрүүл саруул, гачигдах зүйлгүй амьдруулах үүрэгтэй ба үүнийг хэрэгжүүлэхийн төлөө намууд мөрийн хөтөлбөр боловсруулж төрийн эрхийг авахын тулд сонгуульд өрсөлддөг. Мөрийн хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд хяналт тавих боломж иргэдийн хувьд сонгууль байдаг. Гэтэл сонгууль нь санал авах улс төрийн бизнесийн мөчлөг болсон хэмээх хандлага байдаг. Энэ нь засгийн газар болон эрх баригч намын зүгээс сонгууль ойртоход эдийн засгийг сайжруулах бодлого баримталдаг ба сонгуулийн дараа үйл ажиллагаа нь идэвхгүй болдог үүнийг “Улс төрийн бизнесийн мөчлөг” хэмээн шууд ойлгох боломжтой юм.

Нөгөө талаас иргэдийн саналыг худалдан авах хамгийн боломжит үйл ажиллагаа нь төрийн зүгээс буюу засгийн газрын зүгээс нийгмийн халамжийн бодлогыг хэрэгжүүлж мөнгөний тэтгэсэн, халамжилсан бодлогоор ялалт авчирч байгаа эсэх нь энэхүү онолын хандлагаар илрэн гарах юм.

УЛС ТӨРИЙН БИЗНЕСИЙН МӨЧЛӨГИЙН ТУХАЙ ОЙЛГОЛТ, ОНОЛЫН ХАНДЛАГА, ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Улс төрийн бизнесийн мөчлөг (англи. Political Business cycle) нь засгийн газрууд сонгуулийн жилүүдэд төсвийг тэлэх бодлого нь ихэвчлэн мөнгөний бодлогыг¹ хэрэгжүүлэх хандлагаар илэрхийлдэг.² Өөрөөр хэлбэл Улс төрийн бизнесийн мөчлөг нь улс төрийн оролцогчдын хөндлөнгийн оролцооноос үүдэлтэй эдийн засгийн үйл ажиллагааны хэлбэлзэл³ гэж нэрлэгддэг ба төсвийн тэлэлт нь зарлага нэмэгдэх тусам татварыг бууруулах замаар хийгддэг.

Улс төрийн бизнесийн мөчлөг гэдэг нэр томъёо нь сонгуулийн өмнөхөн эдийн засгийг идэвхжүүлж, улмаар өөрсдийн болон намынхаа дахин сонгогдох боломжийг эрс сайжруулна гэж найдаж буй одоогийн улс-төрчид бодлого (төсвийн бодлого⁴, мөнгөний бодлого) -ыг удирдан чиглүүлсний үр дүнд бий болсон бизнесийн мөчлөг гэж тодорхойлогддог. Улс төрийн эдийн засгийн мөчлөг болон бизнесийн мөчлөг (цаашид “Улс төрийн бизнесийн мөчлөг” гэх.) хэмээн нэрлэх нь адил ойлголт болно.

Судлаач Микал Калацки өндөр хөгжилтэй орнуудыг судалж үзээд улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн онол, үзэл баримтлалыг анхлан гаргаж ирсэн. Тэрээр “Улс төрийн улирал” 1943 оны сэтгүүлд сонгуулийн өмнө засгийн газрууд эдийн засгаа идэвхжүүлж, тойргийнхоо дэмжлэгийг авч, капиталистууд (бизнес эрхлэгчид) сонгуулийн дараа бодлоо өөрчилдөг гэсэн санааг анх дэвшүүлсэн.

Микал Калецки капиталистууд (бизнес эрхлэгчид) бүрэн ажлын байр бий болгоход чиглэсэн засгийн газрын төсвийн нэмэгдэл зардлыг гаргахыг эсэргүүцдэг гэж таамагласан ба сонгуулийн дараа капиталистууд улс төрчдөд үзүүлэх нөлөөгөө ашиглан улс төрийн бизнесийн мөчлөгийг бий болгодог гэж үзсэн. Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн анхны эмпирик судалгааг Крамер (1971) хийсэн бөгөөд Туфте (1975, 1978) цааш нь боловсруулжээ.⁵

Микал Калецкийн санааг хэдэн арван жилийн дараа Уильям Нордхаус “Эдийн засгийн судалгааны тойм” (1975) бүтээлдээ өргөжүүлэн бичсэн. Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн тухай нэр ба ойлголтыг Нордхаус (1975) томъёолон гаргаж ирсэн. Тэрбээр энэ мөчлөг нь сонгуулийн өмнөх оппортунист манипуляциас үүдэлтэй гэж үзсэн; энэ санааг Калецки (1943), Шумпетер (1939) нар мөн хүлээн зөвшөөрсөн. Уильям Нордхаус “Сонгууль ойртох тусам одоогийн эрх баригчид “Филлипсийн муруй”-гаар⁶ дүрсэлсэн инфляц⁷ ба ажилгүйдлийн хоорондох богино хугацааны солилцоог

¹ Мөнгөний бодлого нь инфляцыг тогтвортой түвшинд байлгах, мөнгөний ханшийг тогтворжуулахад чиглэгдэнэ.

² Jeffrey Frankel in Handbook of Monetary Economics, 2010, article 7.2.2. Political Business Cycle

³ Jan Drahokoupil “Political Business Cycle” article in Encyclopedia Britannica, published 2015

⁴ Эдийн засагт төрийн сангийн тэлэх бодлого явуулснаар эдийн засагт ажилгүйдэл буурч инфляц өснө гэж үздэг.

⁵ Ji Eun Chung, Kwang Jung “Political Business Cycle and their policy Implications: An Extension of Alesina’s Model” article 2009, August

⁶ Шинэ Зеландийн эдийн засагч виллиам Филлипсээс эхлэлтэй бөгөөд цалингийн хэмжээ бага байвал ажилгүйдлийн түвшин өндөр байх хандлагатай. Нөгөөтэйгүүр хэрэв цалин бага, ажилгүйдэл өндөр байвал хүн амын нийт эрэлт багасаж, инфляцийн түвшин буурдаг гэж үзэж 1958 онд Филлипсийн муруйн тухай нйтлэлээ бичсэн.

⁷ Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний үнийн ерөнхий түвшин өсөж, тэр хэмжээгээр мөнгөний ханш буурах үзэгдэл юм. Инфляц нь нэг талаас хэрэглээний сагсан дахь бараа, үйлчилгээний үнэ, өргөн хэрэглээний

ашиглан ажилгүйдлийг бууруулдаг” гэж үзсэн. Нэгэнт сонгогдсон бол засгийн эрх барьж буй нам нь тэлэх бодлогоор түрүүлж бий болгосон инфляцыг бууруулах хэмнэлтийн бодлогыг баримталдаг.

Энэхүү хоёр голлох эрдэмтний үзэл баримтлал дээр үндэслэн улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн тухай онол гарч ирсэн. Онол, үзэл баримтлал гарч ирэхэд улс төрийн бизнесийн мөчлөгтэй холбогдуулан хэрхэн мөчлөг гарч ирдэг тухай, мөчлөг руу хөтөлдөг улс төр, эдийн засгийн ямар механизм байдаг тухай, мөн сонгогчдын зан авирыг хэрхэн ангилж тухай ойлголттой холбогдох онолын хоёр загвар болон үзэл баримтлалууд гарч ирсэн.

Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн загварыг **Оппортунист** ба **Партизан** гэсэн хоёр ангилалд хувааж болох бөгөөд бусад үзэл баримтлалууд нь Рационал байдлаар судлах, Сэтгэл ханамжийн байдлаар улс төрийн бизнесийн мөчлөгийг судлах байна.

Хүснэгт 1: Оппортунист болон Партизан загварын төлөөлөгчид

| | Оппортунист | Партизан |
|--|--|--|
| Уламжлалт Филипсийн муруй бүхий макро эдийн засгийн загварууд. | I Нордхаус 1975 он | II Хиббс 1977 он |
| Оновчтой Макро эдийн засгийн бодлогын тоглоомын онолын хандлага. | III Рогофф ба Сиберт 1988 Персонс болон Табеллини 2000 | IV Алисена 1987 Алесина ба бусад 1997 он |

Тайлбар: Хүснэгт 1-д бодлого боловсруулагчдын зан төлөв дээр тулгуурлан бодлого боловсруулагчид ба олон нийтийн хоорондын харилцааны дөрвөн загварыг нэгтгэн харуулав. Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн эхний үе шатыг I, II нүдэнд, харин хоёр дахь үеийг III, IV нүдэнд тэмдэглэлээ. Оппортунист загварыг I, III нүдэнд, харин партизан загварыг II, IV нүдэнд төлөөлөгчдийг тэмдэглэлээ. Дараа дараагийн хэсэгт нь эдгээр загваруудыг илүү нарийвчлан авч үзэх болно.

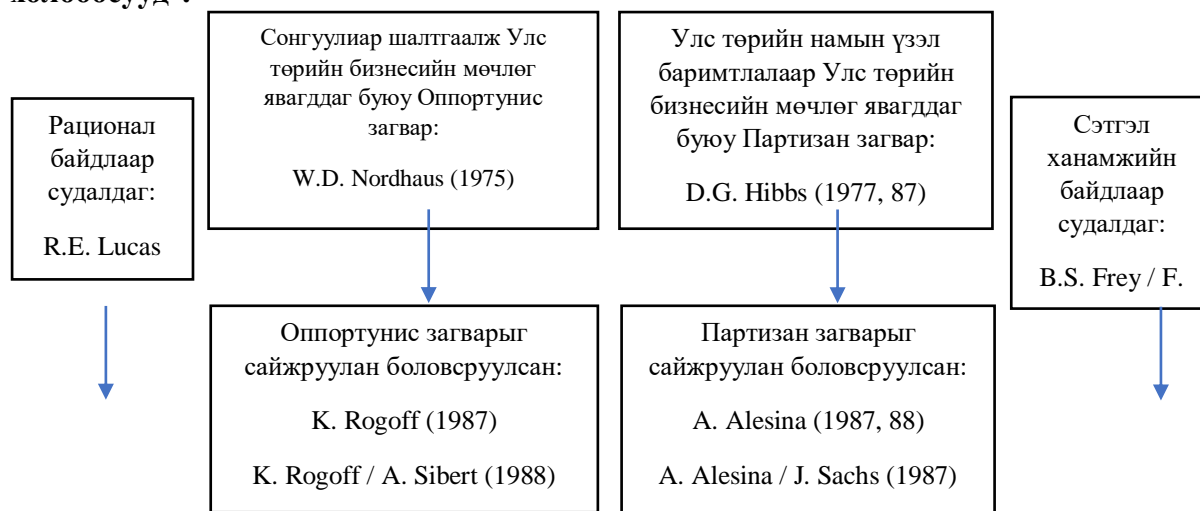
Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн онолын 3 нийтлэг ойлголт:

- Эдийн засаг дахь ашиглалт, ажил эрхлэлтийн түвшин, инфляцын түвшин хоёрын хооронд богино хугацааны харилцан солилцоо байдаг гэж үздэг ба үүнийг эдийн засагчид ерөнхийдөө хүлээн зөвшөөрдөг.
- Улс төрчид богино хугацааны улс төрийн зорилгоо урьтал болгож сонгуулийн өмнө жүжиглэдэг. Сонгуулийн өмнө тэд инфляцыг ажилгүйдлийн доод түвшингээр сольдог.
- Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийг судалдаг хүмүүс тухайн нөхцөл байдалд ерөнхий ашиг сонирхолд нийцсэн нэг оновчтой бодлогын шийдэл байдаг гэж

бараа, үйлчилгээний эрэлт, мөн тэдгээрийн нийлүүлэлт, хангамжийн харьцаа, нийт хэрэглээний зардалд эзлэх хувийн жинтэй холбогдон өөрчлөгдөх боловч нөгөө талаас мөнгөний нийлүүлэлт, валютын ханш, хүн амын орлогын өсөлт болон бусад хүчин зүйлээс хамааран өөрчлөгддөг.

үздэг. Энэхүү шийдэл нь инфляц ба ажилгүйдлийн хоорондох тэнцвэрт байдлыг хадгалдаг.

Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн талаарх зарим эрдэмтдийн үзэл санааны холбоосууд⁸:



Бүдүүвч 1: Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн онолыг боловсруулагчдын үзэл санааны холбоос.

Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийг схемчилсэн бүтцийн эхний эгнээнд Нордхаус, Макрее нарын сонгуулиар шалтгаалж үүсэх Опportunист загварыг болон Хиббс, Виттман нарын Улс төрийн намын үзэл баримтлалаар үүсэх “Партизан загвар”-ыг оруулж, дараагийн эгнээнд “Опportunист загвар”-ыг илүү оновчтой боловсруулан гарч ирсэн Рогофф, Сиберт нарыг болон партизаны загварыг илүү сайжруулан гарч ирсэн Алесина, Сакс нарыг орууллаа. Опportunист болон партизан загвараас гадна Лукас, Маккаллум нарын боловсруулсан “Рационал байдлаар судалдаг үзэл” болон Фрей, Шнайдер, Мосли нарын “Сэтгэл ханамжийн байдлаар судалдаг” үзэл хандлага, загварууд байна.

Дээрх загварууд нь сонгогчдын оновчтой сонголтын түвшинг бууруулж, бодлогын гажуудал үүсгэж эдийн засгийн тэнцвэрт байдлыг алдагдуулдаг гэж үзсэн. Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллагын (ЭЗХАХБ) гишүүн орнуудын туршлагаас үзэхэд Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн шинж ажиглагдаж дээрх онол, загваруудтай нийцдэг. Мөн судлаач Алисена 1997 онд хийсэн өндөр хөгжилтэй орнуудад сонгуулийн жилүүдэд төсвийн бодлого харьцангуй сул буюу татвар бага, зардал ихтэй байдаг гэдгийг олж мэдсэн ба Алисена болон Робини нарын эрдэмтэд 1992 онд сонгуулийн дараа инфляц өсөх хандлагатай байдгийг тогтоосон.⁹

⁸ Такаши Томисани “Засгийн газрын улс төрийн бизнесийн мөчлөг” системийн загвар, Засгийн газрын дэмжлэгтэй судалгааны тайлан- 政治的景気循環の議院内閣制モデル

⁹ Jeffrey Frankel in Handbook of Monetary Economics, 2010 article “Political Business Cycle”

Нордхаусын хандлага: Оппортунист загвар

Нордхаусын хандлага нь одоогийн “Засгийн газрууд” өөрсдийн улс төрийн нэр хүнд, дахин сонгуульд ялах гэсэн зорилгоор эдийн засгийг сайжруулах бодлого хийдэг гэж үздэг. Ихэвчлэн сонгуулийн өмнөх жил эдийн засгийг сайжруулан өсөлт, мөнгөний бодлогоор дэмжихийг хичээдэг бөгөөд энэ нь богино хугацаанд үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн болон ажилгүйдэлд үзүүлэх Филлипсийн муруйн нөлөөллийг ашиглан илэрч гардаг. Энэхүү сонгуулиар шалтгаалж улс төрийн бизнесийн мөчлөг явагдаж засгийн газрууд эдийн засгаа сайжруулах, нэр хүндээ өсгөхийг оролддог загварыг “**Оппортунист**” загвар хэмээн нэрлэсэн.

Оппортунист загвар:

Эрх бүхий “оппортунист” загварууд нь сонгууль болгоны өмнөх жил хагасын хугацаанд үйлдвэрлэлийн өсөлт нэмэгдэнэ гэж таамаглаж байгаа нь одоогийн эрх баригчдад дахин сонгогдох боломжийг олгож, эдийн засгийн өсөлтийг өдөөдөг гэж үздэг.

1970-аад оны дунд үеэс оппортунист бизнесийн мөчлөгийн албан ёсны онолууд гарч эхэлсэн бөгөөд хамгийн нөлөө бүхий нь Нордхаус (1975) тайлбарласан онол байсан. Эдийн засгийн бүтцийг доош чиглэсэн Филлипсийн муруйгаар хураангуйлж, ажилгүйдэл ба гэнэтийн инфляцын хоорондох солилцоог бий болгосон. Сонгогчид сонгуульд санал өгөх шийдвэрээ инфляц, ажилгүйдлийн үр дүнгээс хамгийн их хүсэж буй үр дүнтэйгээ харьцуулж үздэг хэмээн тодорхойлдог. Оппортунист эрх баригч бодлого боловсруулагч нь инфляц, ажилгүйдлээс цааш бодлого боловсруулдаггүй бөгөөд зөвхөн дахин сонгогдох асуудалд санаа тавьдаг. Оппортунист загварыг дараах байдлаар илэрхийлж болно.

- *Бодлого боловсруулагчийн (Засгийн газар) зорилго нь дахин сонгогдох магадлалыг хамгийн дээд хэмжээнд байлгахад оршино. Учир нь санал өгөх зан үйл нь өмнөх эрх баригчийн эрхэлж байсан эдийн засгийн гүйцэтгэлээс хамаарна. Тухайн үеийн эдийн засгийн гүйцэтгэлийг одоогийн инфляцын түвшин ба ажилгүйдлийн зан төлөвөөр хэмжэдэг тул сонгогчдын дургүйцлийг эдгээр хоёр хувьсагчаар нэмэгдэж буй алдагдлын функцээр илэрхийлж болно.*

Хиббс болон Виттман нарын хандлага: Партизан загвар

Хиббс болон Виттман нарын 1977 онд анхлан боловсруулсан улс төрийн намын үзэл баримтлал, ашиг сонирхлоор Улс төрийн бизнесийн мөчлөг явагддаг “Партизан” мөчлөг нь бүх ардчилсан орнуудад илрэн гарч ирэх ёстой бөгөөд олон улсын болон дотоодын улс төр-эдийн засгийн институт, бүтэц, стратегийн нөхцөлүүдийн хоорондох олон харилцан үйлчлэлээс ихээхэн хамааралтай байдаг.¹⁰ Хиббсийн партизаны онол нь зүүн, баруун үзэл баримтлалтай намын бодлого, үр дүнгийн тэргүүлэх чиглэлийн ялгавартай байдлаар тодорхойлж, инфляц эсвэл ажилгүйдлийн асуудалд онцлон анхаардаг.

Партизаны загварууд:

Партизаны загвар нь намуудын үзэл баримтлал, ашиг сонирхол болон эдийн засгийн зорилгын ялгаа нь улс төрийн бизнесийн мөчлөгийг өдөөж өгдөг гэж үздэг.

Тодруулбал:

¹⁰ Robert J. Franzese, Jr “Electoral and Partisan Cycle in Economic Policies and Outcomes” article- University of Michigan, 2002, p391

- Зүүний намууд эдийн засгийн бодит үйл ажиллагааг нэмэгдүүлэх буюу ажилгүйдлийг бага байлгахыг илүүд үздэг.
- Харин баруун талын намууд инфляцын асуудалд анхаарлаа төвлөрүүлдэг.

Энэ загварт барууны засгийн газрууд инфляцын түвшин, ажилгүйдлийн түвшинг засаглалынхаа туршид зүүн засгийн газруудтай харьцуулахад харьцангуй өндөр түвшинд хүргэж улмаар Нордхаусын загваруудаас ялгаатай мөчлөгийг бий болгодог. Партизаны загварыг тайлбарласан Алесина (1975) хувилбар дээр мөчлөгүүд нь урт хугацааны хөдөлмөрийн гэрээнүүдээс үүдэлтэй бөгөөд сонгуулийн дараа бодит цалин хөлсийг урьдчилан тооцоолоогүй мөнгөний тэлэлт эсвэл агшилтанд оруулахаас сэргийлдэг гэж үзсэн.

Маккаллум, Лукас нарын хандлага

Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн онол болон Филлипсийн муруйн талаар шинэ сонгодог онолчдоос шүүмжлэл гарч эхэлсэн нь Маккаллум (1978) байсан. Түүний үзэл баримтлал таамаглалаар улс төрийн бизнесийн мөчлөг байх ёсгүй учир нь бодлого өөрчлөгдөх бүрт сонгогчид өөрсдийн хүлээлтийг өөрчилдөг нь засгийн газар энэ мөчлөгийг ашиглаж чадахгүй гэж үзсэн. Алисина, Рогофф ба бусад эрдэмтэд 1980-аад оны эхэн үед Маккаллум (1978) шүүмжлэлийг няцааж оппортунист загварыг илүү оновчтой боловсруулсан. Маккулам (1978) онд ажилгүйдлийг АНУ-н сонгуультай холбоотой эсэхэд судалгаа хийж, сонгуулийн мөчлөгийн үе шатыг харуулсан таамаглал нь ажилгүйдлийн засвартай холбогдож, нөлөөлөл үзүүлдэггүй гэж үзсэн.

Лахлер (1978), Бек (1982) Томпсон ба Зук (1983) нар АНУ-д хийсэн судалгаагаар үндэслэн Маккаллумын дүгнэлтийг дэмжиж байсан.

Судлаач Маккаллум “Улс төрийн бизнесийн мөчлөг: эмпирик судалгаа” өөрийн бүтээлдээ одоогийн засгийн газрууд өөрсдийн хүслээр байсан ч гэсэн сонгогдсон бүрэн эрхийнхээ сүүлчийн хугацаанд өсөлтийг бий болгож чадахгүй гэсэн таамаглалыг ил тод боловсруулан гаргасан байна. Цалин нэмэгдэж, бараа материалын үнийг буулгаж болох боловч үйлдвэрлэл өсөж, ажилгүйдэл буурахад ямар ч нөлөө үзүүлэхгүй гэсэн.¹¹ Тиймээс Маккулам өмнөх судлаачдын онолын хандлагад шүүмжлэлтэй хандаж илүү бодит байдлаар харах нь зүйтэй гэж “**Рационал байдлаар**” судалдаг загвар гарсан. Энэхүү загвар, онолыг илүү боловсруулсан нь дараа дараагийн оппортунист болон партизан загварыг илүү сайжруулан боловсруулахад чухал нөлөө үзүүлсэн.

Фрей, Шнейдер, Мослий нарын хандлага

Даунс Энтони “Ардчилал дахь эдийн засгийн онол” 1957 оны номондоо улс төрийн зан үйлийг эдийн засгийн хэрэгслээр судлахыг санал болгосон. Тэрээр “Улс төрчид хувийн ашиг сонирхолд хөтлөгддөг” гээд улс төрчдийг өөрсдийн сайн сайхан амьдралыг хамгийн дээд хэмжээнд байлгах сонирхолтой байх ёстой гэж үзсэн. Үүний дараа улс төрчдийн хувийн ашиг сонирхол эдийн засгийн онолын өнөөгийн сэтгэлгээнд судлагдах шаардлагатай болж Буканан ба Туллок (1962), Фрей ба Лау (1968), Уильям Нордхаус (1975) гэсэн судалгаанууд хийгдэх болсон.

Улс төр ба эдийн засгийн харилцан үйлчлэлийн талаарх судалгаанууд эдийн засгийн нөхцөл байдал сонгогчдын “зан төлөвт” хэр зэрэг нөлөөлж байгаа болон улс төрийн орчинд засгийн газрын “эдийн засгийн бодлогод” хэрхэн нөлөөлж байгаа гэсэн 2 асуудал төвлөрч болно. Энэ загварыг улс төрийн бизнесийн мөчлөгийг “**Сэтгэл**

¹¹ Bennett T. McCallum “The Political Business Cycle: An Empirical test”, University of Virginia

ханамжийн байдлаар” судлах онол гэх бөгөөд Фрей, Шнейдер (1978) нар эдийн засгийн үйл явдлууд Ерөнхийлөгчийн нэр хүндэд нөлөөлдөг гэж үздэг.¹²

Фрей, Шнейдер нар Нордхаус 1975 оны судалгаа болон Файр 1978 оны онолын судалгааг баталж саналаа хамгийн их байлгах сонирхолтой эрх баригчид өөрсдийн сонгуулийн амжилтыг нэмэгдүүлэхын тулд макро эдийн засгийн бодлогыг удирдан чиглүүлэх ёстой гэсэн санааг дэвшүүлсэн. Ийнхүү улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн таамаглалд тодорхой хугацаатай сонгогдсон албан тушаалтнууд сонгуулийн жилүүдэд ажилгүйдэл, инфляц өндөр байсан ч эдийн засгийн таатай нөхцөлийг бүрдүүлэхийг хичээдэг гэж үздэг.

Мөнгөний бодлого¹³ болон төсвийн тэлэх бодлого¹⁴ нь богино хугацаанд улс төрийн хувьд түгээмэл үр дагаврыг авч ирдэг. Тэдгээр нь татварын бууралт, ажилгүйдлийн түвшин, зээлийн хүүгийн уналт, засгийн газрын тусгай ашиг сонирхол, шинэ засгийн газрын зардал гэх мэт байна. Энэхүү бодлогууд нь урт хугацаанд хэтрүүлэн хэрэгжүүлбэл инфляцыг түргэсгэх, гадаад худалдааны тэнцэлд хохирол учруулах, хадгаламжийн бага хүү бий болгох зэрэг тааламжгүй үр дүнд хүргэх боломжтой.

Тиймээс сонгууль дуусмагц улс төрчид дараагийн сонгууль хол байгааг тооцон үзэж татвараа нэмэх, зарлагаа бууруулах, мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлтийг удаашруулах, хүүгийн хүүг өсгөх гэх зэргээр амлалтаасаа буцаж эхэлдэг. Үүний үр дүнд сонгуулийг тогтмол зохион байгуулдаг улс орнуудад сонгуулийн үеэр зохиомлоор эдийн засгийн өсөлт бий болгох зэргээр засгийн газрыг өдөөж улс төрийн эдийн засгийн мөчлөгийн хэлбэлзлийг бий болгодог байна.

Хүснэгт 2-д дээр дурдсан таван хандлагын таамаглал, зарим онцлох дүгнэлтийг нэгтгэн харууллаа.

¹² David G. Golden, James M. Poterba, “The Price of Popularity: The Political Business Cycle Reexamined”, Harvard University, 1980, JSTOR,

¹³ мөнгөний бодлого нь инфляцыг тогтвортой түвшинд байлгах, мөнгөний ханшийг тогтворжуулахад чиглэгдэнэ.

¹⁴Эдийн засагт төрийн сангийн тэлэх бодлого явуулснаар эдийн засагт ажилгүйдэл буурч инфляц өснө гэж үздэг.

Хүснэгт 2: Улс төрийн бизнесийн мөчлөгийн таамаглалууд

| Асуулт | Загвар-1 Оппортунист мөчлөг W.D. Nordhaus (1975) G.D. MacRea (1977) | Загвар-2 Үзэл суртлын мөчлөг D.G. Hibbs (1977) D.Wittman (1977) | Загвар-3 Хэт оновчтой сонгогчид R.E. Lucas (1976) B.T. McCallum (1987) | Загвар-4 Гадаад цочрол A. Alesina (1987) J. Sachs (1987) | Загвар-5 Чадваргүй улс төрийн намууд K. Rogoff (1987) A. Sibert (1988) |
|-----------------------------|---|--|--|--|--|
| Сонгогчид | Оновчтой бус сонгогчид: Сүүлийн үеийн үйл явдалд илүү анхаарал хандуулдаг буюу хэтийн төлөвлөгөөг анхаардаггүй. | Оновчтой бус сонгогчид: Сүүлийн үеийн үйл явдалд илүү анхаарал хандуулдаг. | Хэт оновчтой сонгогчид: бүрэн дүүрэн мэдээллийн үндсэн дээр оновчтой урьдчилсан таамаглал гаргах чадвартай | Сонгогчид хэт оновчтой эсвэл оновчтой бус. | Сонгогчид хэт оновчтой эсвэл оновчтой бус. |
| Намууд | Оппортунист намууд: Сонгуульд сонгогдох магадлалыг хамгийн их байлгах бодлого баримтлах | Намуудын үзэл суртал: Намуудын сонголт нь эдийн засгийн бодит үр дүнд хамаатай болохоос сонгуулийн хэтийн төлөв биш. | намууд оппортунист эсвэл үзэл суртлын аль аль нь байна. | Намын үзэл сурталтай эсвэл Оппортунист үзэл сурталтай. | Намууд чадвараараа ялгаатай байдаг. |
| Эдийн засгийн бүтэц | Намууд бодлогын хэрэгслийн хяналтанд байдаг бөгөөд бодлого үр дүнтэй байдаг. | Намууд бодлогын хэрэгслийн хяналтанд байдаг бөгөөд бодлого үр дүнтэй байдаг. | Намууд бодлогын хэрэгслийн хяналтанд байдаг бөгөөд бодлого үр дүнтэй байдаг. | Намууд бодлогын хэрэгслийн хяналтанд байдаг бөгөөд бодлого үр дүнтэй байдаг. | Намууд бодлогын хэрэгслийн хяналтанд байдаг бөгөөд бодлого үр дүнтэй байдаг. |
| Цочролын эх үүсвэр | Улс төрийн шийдвэрээс үүссэн дотоод эдийн засгийн цочрол. | Цочрол үүсэх эх үүсвэр тодорхойгүй. | Бодлогын гадаад болон дотоод байдлыг цочирдуулдаг. | Бодлогын гаднах цочрол | Бодлогын дотоод эсвэл гадаад цочрол. |
| Намуудын чадвар | Эрх бүхий намууд | Эрх бүхий намууд | Эрх бүхий намууд | Эрх бүхий намууд | Намууд чадвараараа харилцан адилгүй байдаг. |
| Урьдчилсан таамаглал | Сонгуулийн мөчлөг дэх бизнесийн мөчлөг: | Төрийн өөрчлөлттэй холбоотой эдийн засгийн | Улс төрийг өдөөсөн эдийн засгийн мөчлөг байхгүй. | Хэт оновчтой болон сонгогчид | Хэт оновчтой сонгогчид |

| | | | | |
|-------------------------------------|---|---|---|--|
| Сонгуулийн хэмнэлт ба өмнөх тэсрэлт | дараах бодлогын өөрчлөлт: Зүүн жигүүрийн нам эрх барихад эдийн засгийн өсөлт гарах бол баруун жигүүрийн намууд эрх барихад инфляцын эсрэг хөтөлбөрүүд хэрэгжиж эхэлдэг. | Оппортунист намуудын хувьд нэр хүнд болон сонгууль нь эдийн засагт нөлөөлөхгүй гэж үздэг. | оппортунист намуудын хувьд сонгуулийн үер гадаад цочролд өртдөггүй. | намуудын чадвар дээр үндэслэж сонголт хийдэг. Илүү чадварлаг намууд удаан оршин тогтнодог. |
|-------------------------------------|---|---|---|--|

Abstract:

Political economy theory, methodology, research topics, research significance and some types of concepts are clear, but we still have concepts and terms that are not in circulation in our country. One of them is the term “political economy / business cycle” in political economy theory. (Nordhaus, 1975). The political economy cycle or business cycle (hereinafter referred to as the political business cycle) is a concept that is not well studied in the social sciences of our country.

The term political business cycle is defined as a business cycle that results from the guidance of policies (fiscal policy, monetary policy) by current politicians who hope to stimulate the economy in the run-up to elections and dramatically improve their chances of re-election.

Ашигласан эх сурвалж:

- William D. Nordhaus (1975) “Alternative Approach to the Political Business Cycle”, Yale University.
- Alesina Alberto, Nouriel Roubini and Gerald D. Cohen (1997) “Political Cycles and the Macroeconomy”, Cambridge, MA: MIT Press.
- Jeffrey Frankel in Handbook of Monetary Economics ,2010 article 7.2.2. Political Business Cycle
- Jan Drahokoupil (2015) “Political Business Cycle” article in Encyclopedia Britannica.
- Eun Chung, Kwang Jung “Political Business Cycle and their policy Implications: An Extension of Alesina’s Model” article 2009, August
- Такаши Томисани “ Засгийн газрын улс төрийн бизнесийн мөчлөг” системийн загвар, Засгийн газрын дэмжлэгтэй судалгааны тайлан- 政治的景気循環の議院内閣制モデル
- Jeffrey Frankel in Handbook of Monetary Economics, 2010 article “Political Business Cycle”
- Robert J. Franzese, Jr (2002) “Electoral and Partisan Cycle in Economic Policies and Outcomes” article- University of Michigan.
- Bennett T. McCallum (1980) “The Political Business Cycle: An Empirical test”, University of Virginia, David G. Golden, James M. Poterba, “The Price of Popularity: The Political Business Cycle Reexamined”, Harvard University.
- William D. Nordhaus (1989) “Alternative Approach to the Political Business Cycle”, Yale University.
- Douglas A. Hibbs (1987) “The American Political Economy: Macroeconomics and Electoral Politics” Harvard University Press.
- International Monetary Fund (1994) “Political Business Cycle and Expenditure Policies in Developing Countries”.